

Aneta Byczyńska

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

„SPEKTRUM ŚWIADOMOŚCI” KENA WILBERA, JAKO INTEGRACJA BADAŃ
ZACHODNIEJ NAUKI I KONTEMPLACYJNYCH TRADYCJI DALEKIEGO
WSCHODU, DOTYCZĄCYCH NATURY UMYŚLU

„Spektrum świadomości”, autorstwa Kena Wilbera stanowi inspirujący i wnikliwy opis struktury świadomości. W swojej koncepcji teoretycznej, ten amerykański psychoterapeuta łączy myśl psychologii zachodniej z kontemplacyjnymi tradycjami Dalekiego Wschodu.

W książce Wilbera świadomość jest ukazana, z punktu widzenia naukowca oraz duchowego praktyka. Jego podejście do badań nad świadomością obejmuje psychologię, psychoterapię, mistycyzm oraz tradycje religijne. W swoim podejściu, zwraca uwagę na wielopoziomowy charakter świadomości, a opisując szczegółowo najbardziej istotne poziomy (poziom Cienia, poziom Ego, pasma Biospołeczne, poziom Egzystencjalny, pasma Transpersonalne i naturę Umysłu), nawiązuje do istniejącego w fizyce spektrum elektromagnetycznego. Według Wilbera, tak jak elektromagnetyzm dzieli się na różne pasma, takie jak: fale radiowe, promienie Rentgena, promieniowanie ultrafioletowe, podczerwień etc., analogicznie różne szkoły terapeutyczne dzielą świadomość, zajmując się poszczególnymi jej poziomami. Autor umieszcza owe poziomy na jednym kontinuum, gdyż według niego mogą one tworzyć uporządkowaną i komplementarną całość. Aby urzeczywistnić naturę Umysłu człowiek musi przejść przez wszystkie poziomy świadomości. Dążenie do najwyższego poziomu, jest tutaj rozumiane jako wykraczanie poza dualizm podmiot-przedmiot, porzucenie złudzenia ‘ja’, oddzielonego od reszty świata. Takie szkoły terapeutyczne, jak psychoanaliza, behawioryzm, nurty humanistyczne czy też egzystencjalne, mają na celu wzmocnienie ego, zintegrowanie go, aby dalej, za pośrednictwem duchowych metod rozwoju, człowiek mógł przekroczyć jego ograniczenia, doświadczając transcendencji. Przed urzeczywistnieniem natury Umysłu, ludzka egzystencja ma więc charakter dualistyczny

i iluzyjny. Szkoły psychologiczne Zachodu, zajmując się badaniem różnorodnych poziomów spektrum świadomości, przyczyniły się do stworzenia zróżnicowanych form terapii, w celu poradzenia sobie z patologiami, pojawiającymi się na tych poziomach. Jednak jedynie spoglądając na owe poziomy całościowo, można zrozumieć pozorność sprzeczności pomiędzy głównymi szkołami psychologicznymi. Wilber docenia wkład zarówno psychologii zachodniej, jak i nauki wschodnich myślicieli, w rozwój świadomości, podkreślając, że są one względem siebie komplementarne, a zamykanie się terapeutów tylko w swoim nurcie i wywyższanie go ponad inne, jest według niego swego rodzaju ignorancją i zubożeniem. Terapeuta odnosi się również w swojej książce do znaczenia religii w rozwoju świadomości, podkreślając, że każda z religii ma dwie płaszczyzny, egzoteryczną oraz ezoteryczną. Pierwsza z nich dotyczy sfery mitycznej, sfery wierzeń, które mają charakter kulturowy i są swego rodzaju metaforą czy też alegorią głębszych prawd. Warstwa ezoteryczna, natomiast dotyczy bezpośredniego doświadczenia boskiej natury, na drodze duchowej praktyki, eksperymentu przeprowadzanego, w laboratorium umysłu. Autor odwołuje się do filozofii wieczystej, podkreślając, że doświadczenie ezoteryczne, każdej z religii, prowadzi do tego samego źródła.

„Spektrum świadomości” może stanowić nieocenione źródło inspiracji dla przedstawicieli wszystkich nauk, począwszy od adeptów nauk humanistycznych po pasjonatów nauk ścisłych, gdyż koncepcja Wilbera jest wielowymiarowa i wszechstronna. Przypuszczam jednak, że w największym stopniu okaże się zajmująca dla tych, dla których główny obszar zainteresowań stanowi problematyka, dotycząca świadomości i filozofii religii.